

Stromen op de arbeidsmarkt: veel verborgen dynamiek en variatie

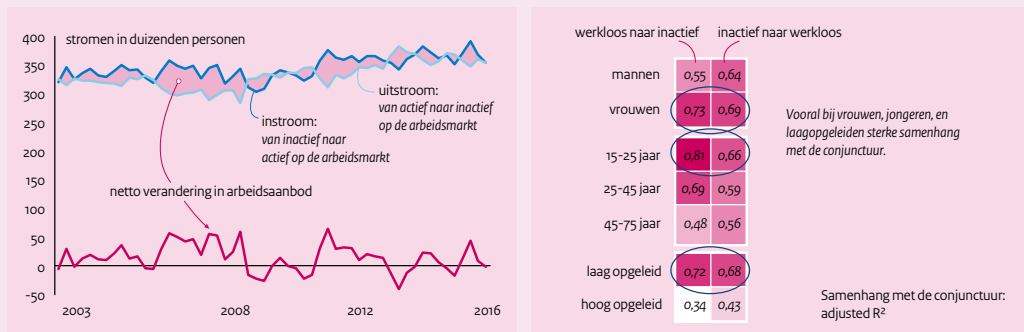
Stille wateren, diepe gronden. Achter de relatief beperkte mutaties van het arbeidsaanbod gaan veel grotere veranderingen in de stromen van en naar inactiviteit schuil (zie linkerfiguur). In de periode 2003-2016 zijn de stromen vanuit en naar inactiviteit per kwartaal beide gemiddeld ruim 300.000, een factor 15 hoger dan de resulterende gemiddelde (absolute) verandering van het arbeidsaanbod van circa 20.000.(a)

Door de dynamiek in de arbeidsmarkt verandert de samenstelling van de groep werkenden en werklozen voortdurend, terwijl de omvang ogenschijnlijk weinig verandert. Vlak voor de grote recessie, in 2007, bestaat het grootste deel (64%) van de werkloosheid uit mensen die kortdurend (minder dan 1 jaar) werkloos zijn. In 2016 is dit aandeel slechts licht afgenomen (naar 58%). Wel zijn er aanzienlijke verschillen, met name per leeftijd, in 2016 is het aandeel kortdurende werklozen bij 15-25 jarigen het hoogst (84%) en bij 45-75 jarigen het laagst (37%).(b)

De stromen op de arbeidsmarkt hangen samen met de conjunctuur. Bij een neergaande conjunctuur raken sommige werklozen ontmoedigd om betaald werk te zoeken (het *'discouraged worker effect'*). Anderen gaan juist harder op zoek naar betaald werk, om zo het inkomensverlies van hun werkloze partner te compenseren (het *'added worker effect'*). (c) De mate waarin de arbeidsmarktstromen meebewegen met de conjunctuur verschilt per groep. De stromen tussen inactiviteit en werkloosheid hangen voor vrouwen, jongeren en laag- en middelbaar opgeleiden relatief sterk samen met de conjunctuur (zie rechter figuur). De lagere arbeidsparticipatie van bijvoorbeeld jongeren tijdens de neergaande conjunctuur herstelt daarom naar verwachting weer tijdens de opgaande conjunctuur. (d)

De samenhang tussen arbeidsaanbod en conjunctuur geldt niet alleen voor mensen die als reden voor niet-participeren geven dat zij weinig resultaat van zoeken verwachten (de ontmoedigden). Ook voor andere groepen hangen de stromen tussen werkloosheid en niet-participatie samen met de conjunctuur. Dit geldt bijvoorbeeld voor mensen die als reden voor niet-participeren geven dat zij een opleiding volgen of voor het gezin/huishouden willen zorgen; en voor de groep die wel zoekt, maar niet beschikbaar is. (d)(e)

Veel kwartaaldynamiek (links); samenhang met conjunctuur verschilt per groep (rechts)

Bron: CBS, eigen berekeningen ([link](#)). Linkerfiguur: seizoensgecorrigeerde stromen over de periode 2003Q2-2016Q4 (bewerkte CBS-data); Rechter figuur: samenhang met de conjunctuur bestaat uit de verklaarde variantie (adj. R²) van regressies van stromen op arbeidsmarktindicatoren (zoals vacatures, die een indicator zijn voor arbeidsmarktkrapte) per groep op basis van CBS data over de periode 2003Q2-2016Q1.(d)

- (a) In de periode 2003-2016 is de gemiddelde jaarlijkse (absolute) verandering van het arbeidsaanbod circa 66.000.
- (b) Het aandeel van de 45-75 jarige werklozen (nationale definitie) dat een verwachte baanvindduur van langer dan 2 jaar heeft, is dan ook hoger dan dat van bijvoorbeeld 25-45 jarige werklozen (34% ten opzichte van 18% in 2012). Bron: Bierings, H. en B. Loog, 2013, Verwachte baanvindduren werkloze 45-plussers, Sociaaleconomische trends, juli 2013 (02), CBS.
- (c) Per saldo wordt het arbeidsaanbod vaak lager wanneer de situatie op de arbeidsmarkt verslechtert. Duval e.a. (2011) bijvoorbeeld, vinden in een analyse voor dertig landen voor de periode 1960-2008 negatieve effecten van ernstige en zeer ernstige conjuncturele neergangen op de geaggregeerde arbeidsparticipatiegraad, maar vinden geen statistisch significante effecteneffect voor gematigde conjuncturele neergangen. Zie Duval, R., M. Eris and D. Furceri, 2011, The effects of downturns on labour force participation: evidence and causes, *OECD Economics Department Working Papers*, 875.
- (d) Voor verdere toelichting en gevoeligheidsanalyses zie Zeilstra, A.S. en K. Boxhoorn, 2017, Labour supply and the business cycle: lessons from labour market flows and international forecasting practices, CPB Achtergronddocument ([link](#)).
- (e) Voor een gedetailleerde uitsplitsing van redenen om niet te participeren en de toestroom naar de arbeidsmarkt een kwartaal later voor het jaar 2015, zie Souren, M., 2016, Redenen om niet actief te zijn op de arbeidsmarkt, Sociaaleconomische trends, juni 2016(5), CBS.